

AJAN ADVERBIN *LÄHIAIKOINA* KÄYTTÖ MENNEESEEN VIITATTAESSA

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
13.1.2023

Venla Isometsä

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuskohde ja -kysymykset	1
1.2. Aiempi tutkimus ja tämän tutkielman motivaatio	3
2. TEORIA JA AINEISTO	5
2.1. Kielenhuolto, kielenohjailu ja normitus	5
2.2. Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	7
3. ANALYYSI	10
3.1. <i>Lähiaikoina</i> -adverbin norminvastaisen käytön yleisyys aineistossa	10
3.2. Norminvastaisen käytön ja aikamuotojen yhteys	12
3.3. Norminvastaisen käytön ja verbien yhteys	16
3.4. Yhteenveto	18
4. PÄÄTÄNTÖ	19
LÄHTEET JA LYHENTEET	22
LIITE	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohde ja -kysymykset

Tutkin kandidaatintutkielmassani ajan adverbin *lähiaikoina* käyttöä menneeseen viitattaessa. Erityisesti puhekielessä ajan adverbeja *lähiaikoina* ja *viime aikoina* saatetaan käyttää synonyymisesti, jos halutaan viitata menneeseen. Esimerkiksi lauseessa *Olen lähiaikoina katsonut paljon elokuvia* ajan adverbin *lähiaikoina* käyttö on norminvastaista. Tilalle sopisi paremmin adverbi *viime aikoina*, joka viittaa menneeseen. Kielitoimiston ohjepankin (KOa) mukaan *lähi*-alkuisilla ilmauksilla ainoastaan tulevaan viittaaminen on yleiskielen mukainen käytäntö. Tulevaan viittaavassa kontekstissa ilmaukset *lähiaikoina* ja *viime aikoina* eivät kuitenkaan sekoitu, vaan *viime*-alkuisten adverbien havaitaan selvästi viittaavan ainoastaan menneeseen.

Tutkimani ajan adverbi *lähiaikoina* on Ison suomen kieliopin (VISK) mukaan tulevaan tai seuraavaan suhteuttava adverbi (VISK 2008 § 649). Isossa suomen kieliopissa kerrotaan deiktisistä ajankohdan adverbeista, jotka suhteuttavat tilanteen puhehetkeen. Tällaisia ovat esimerkiksi *nyt*, *eilen* ja *huomenna*. Joidenkin ajankohdan adverbien kerrotaan olevan viittaukseltaan epämääräisempiä. Esimerkkejä tällaisista adverbeista ovat *joskus*, *myöhään* ja *aikanaan*. (VISK 2008 § 649.) *Lähiaikoina*-adverbi suhteuttaa tilanteen puhehetkeen samoin kuten adverbit *nyt*, *eilen* ja *huomenna*. Se on kuitenkin viittaukseltaan epämääräisempi kuin edellä mainitut. Hetki, johon *lähiaikoina*-adverbilla viitataan, on suhteellisen epämääräinen samoin kuin adverbeilla *joskus*, *myöhään* ja *aikanaan*.

Lähiaikoina-ilmaus on monikon essiivimuoto sanasta *lähiaika*. Nykysuomen sanakirjassa (NS 1954 s.v. *lähiaika*) *lähiaika*-sanaa kerrotaan käytettävän tavallisesti tulevasta ajasta ja vain harvemmin aivan äskettäin menneestä ajasta. Nykysuomen sanakirjan mukaan *lähiaikoina*-ilmausta voidaan käyttää synonyymisesti ilmausten *pian*, *piakkoin*, *kohdakkoin*, *kohta-* ja *pikapuoliin* kanssa, mikä vahvistaa käsitystä, että ilmaus on nimenomaan tulevaan viittaava. Myös Kielitoimiston sanakirjassa (KS 2022 s.v. *lähi-*) yhdyssanojen alkuosana *lähi-* tarkoittaa muun muassa 'lähellä olevaa' ja 'lähellä tai läheltä tapahtuvaa'. *Lähiaika* viittaa tulevaisuudessa lähellä olevaan aikaan (KS 2022 s.v. *lähiaika*). Kielitoimiston sanakirjassa *lähiaika*-sanana esimerkkikäyttökonteksteja ovat *lähiajan tavoitteet* ja *valmistuu lähiaikoina* eli 'pia(kkoi)n, kohdakkoin, kohta-, pikapuoliin'. Myös

tutkimukseni kohteena olevasta norminvastaisesta käytöstä on Kielitoimiston sanakirjassa esimerkki *Ihan lähiaikoina* [paremmin: äskettäin, viime aikoina] *en ole häntä tavannut*. Puolestaan vastapari *viime* ilmaisee muun muassa nykyhetkeä juuri tai lähinnä edeltänyttä, viimeksi ollutta tai tapahtunutta (KS 2022 s.v. *viime*).

Tutkin kandidaatintutkielmassani ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastaista käyttöä Kielipankin konkordanssihakuohjelman eli Korpin¹ avulla. Tutkimusaineistoni olen kerännyt Korpin Ylilauta-keskustelufoorumien korpuksista. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Kuinka yleistä ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastainen käyttö on?
2. Millaisissa kielellisissä konteksteissa norminvastaista käyttöä esiintyy?

Ilmiön yleisyyttä lasken vertaamalla aineiston norminvastaisten tapausten määrää norminmukaisten tapausten määrään. Kielellisiä konteksteja tarkastelen siitä syystä, että haluan selvittää, kytkeytyykö norminvastaisesti käytetty *lähiaikoina*-ilmaus esimerkiksi tiettyihin aikamuotoihin tai esiintyykö se tiettyjen verbien kanssa.

Tutkielmani rakentuu niin, että luvussa 1.2. kerron ajan adverbien *lähiaikoina* aiemmasta tutkimuksesta sekä motivaatiosta tämän tutkielman tekoon. Luvussa 2 käsittelen tutkielmani teoreettisia lähtökohtia sekä aineistoa. Luvussa 2.1. käsittelen kielenhuoltoa, kielenohjailua ja normittamista sekä kerron, miten eri kielioppaat kuvaavat ajan adverbien *lähiaikoina* käyttöä. Luvussa 2.2. kerron käyttämästäni tutkimusmenetelmästä sekä aineistostani. Luku 3 on analyysiluku, jossa esitän, millaisia vastauksia sain tutkimuskysymyksiini. Luvussa 3.1. esitän, kuinka yleistä ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastainen käyttö aineistossa on. Luvuissa 3.2. ja 3.3. käsittelen *lähiaikoina*-adverbien norminvastaisen käytön yhteyttä kielellisiin konteksteihin eli aikamuotoihin ja verbeihin. Luku 3.4. on analyysin yhteenvetoluku. Luvussa 4 eli päätäntöluvussa koostan keskeiset tutkimustulokset ja esitän mahdollisuuksia jatkotutkimukselle.

¹ <https://korp.csc.fi>

1.2. Aiempi tutkimus ja tämän tutkielman motivaatio

Lähiaikoina-adverbin tai muiden *lähi*-alkuisten ajan adverbien käyttöä menneeseen viittaessa ei ole tutkittu juuri ollenkaan. Tarkastelemani tutkimukset, jotka käsittelevät adverbeja, sivuuttavat usein *lähi*-alkuiset adverbit. Esimerkiksi Helena Sulkala (1981) on tutkinut väitöskirjassaan suomen kielen ajan adverbeja ja niiden semantiikkaa, mutta väitöskirja ei kuitenkaan mainitse *lähi*-alkuisia ajan adverbeja. Samoin Erik Ahlmanin (1933) Virittäjään kirjoittamassa artikkelissa käsitellään adverbeja, mutta *lähi*-alkuisia ajan adverbeja siinä ei ole mainittu. Ilmiö kuitenkin tunnetaan, koska norminvastaisesta käytöstä on mainintoja esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjassa (KS 2022 s.v. *lähiaika*) ja Kielitoimiston ohjepankissa (KOa). Myös Kielikellossa julkaistussa artikkelissa (Koivusalo 1989) käsitellään *lähi*-sanalla viittaamista. Artikkelissa *lähi*-alkuisten ilmausten norminvastaisen käytön arvellaan johtuvan siitä, että on olemassa *lähi*-alkuisia yhdyssanoja, joiden edusosalla kuitenkin viitataan menneeseen. Tällaisia ovat *lähimenneisyys* ja *lähihistoria*. (Koivusalo 1989.)

Jaakko Sivula (1971) on tehnyt Virittäjän artikkelissa havaintoja ylioppilasaineiden sanastosta. Ajalliset määritteet ilmaisevat tiettyä aikasuhdetta. Tämän vuoksi ei ole yhden tekevää, käytetäänkö *lähi*-alkuista ilmausta viittaamaan tulevaan, menneeseen vai molempiin. Paikkaa ilmaisevassa käyttökontekstissa, esimerkiksi yhdyssanoissa *lähipitäjä* tai *lähinaapuri*, voi *lähi*- kuitenkin viitata mihin suuntaan tahansa. (Sivula 1971: 441.) Kuten Koivusalo (1989) myös Sivula (1971: 441) mainitsee käsitteen *lähimenneisyys*, jolla *lähi*-alkuisuudesta huolimatta viitataan menneeseen. Murrepohja ja sille rakentuva puhekieli vaikeuttavat tietyissä tilanteissa norminmukaista kielenkäyttöä (Sivula 1971: 442). Esimerkiksi Suomen murteiden sanakirjassa (SMS) adverbin *lähiaikoina* kuvataan viittaavan sekä tulevaan ('lähitulevaisuudessa, piakkoin'; *elekää luulkokkaa? että se sieltä ainakaal lähiaikoena pällaa*. (Utajärven murre)) että menneeseen ('viime aikoina, äskettäin'; *ei o ollul lähiaikoina ainakan täällä* (Kuoreveden murre)) (SMS 2022 s.v. *lähiaikoina*).

Ajatukseni tähän tutkielmaan on syntynyt lähinnä arkisista havainnoista. Olen havainnut, että *lähiaikoina*-ilmauksen norminvastaista käyttöä esiintyy arkisissa tilanteissa yllättävänkin paljon. Koska aiempaa tutkimusta aiheesta on hyvin vähän, koen aiheelliseksi tutkia ilmiötä. Tutkielmani on luonteeltaan deskriptiivinen. Tieteen termipankin (TTP s.v.

deskriptiivinen menetelmä) mukaan deskriptiivinen menetelmä pyrkii tutkimuskohteen todettavien ominaisuuksien, rakenteiden, suhteiden ja toimintojen objektiiviseen kuvaukseen. Pyrin siis kandidaatintutkielmassani kuvaamaan, miten *lähiaikoina*-ilmauksen norminvastainen käyttö ilmenee aineistossa ja miten eri kielenhuollon oppaat ilmauksen käyttöä kuvaavat.

Koska tutkimani ilmiö on suhteellisen tuore ja vähän tutkittu, on parempi tarkastella ilmiön esiintymistä korpusaineistossa kuin esimerkiksi tehdä aiheesta kyselytutkimusta. Kyselytutkimuksella en välttämättä saisi vielä tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista tutkimustietoa. Korpusaineistoa tutkimalla saadaan mahdollisimman autenttisia tutkimustuloksia, koska aineiston tuottajat eivät ole tietoisesti muovanneet kielenkäyttöään tutkimusta varten (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 416). Aineistonkeruuta ja tutkimusmenetelmää käsittelen tarkemmin luvussa 2.2.

2. TEORIA JA AINEISTO

Tässä luvussa käsittelen sekä tutkielmani teoreettisia lähtökohtia että tutkimusaineistoani. Koska tutkimukseni on luonteeltaan hyvin deskriptiivinen, ja tutkin yleiskielen vastaista ilmiötä, koen parhaaksi nivoa teoria- ja aineisto-osuudet yhdeksi pääluvuksi. Luvussa 2.1. käsittelen kielenhuoltoa, kielenohjailua sekä kielinormien muodostumista. Lisäksi kerroon, kuinka eri kielenhuollon oppaat *lähiaikoina*-ilmauksen käyttöä kuvaavat. Luvussa 2.2. käsittelen tutkimusaineistoa sekä -menetelmää.

2.1. Kielenhuolto, kielenohjailu ja normitus

Tutkielmani teoreettisessa osuudessa käsittelen kielenhuoltoa ja kielenohjailua, koska tutkimukseni kohdistuu nimenomaan kielenhuollon suosituksen noudattamiseen ja noudattamatta jättämiseen. Kielenhuolto määritellään toimiksi, jotka kohdistuvat kielenohjailun tuottamaan tulokseen eli kodifioituun yleiskieleen (Kolehmainen 2014: 18). Kielenohjailun päätavoitteena on puolestaan luoda yhteinen kieli virka-asioiden hoitoa, opetusta, joukkoviestintää sekä talous- ja kulttuurielämää varten (Sajavaara 2000: 67). Käsitteet kielenhuolto ja kielenohjailu katsotaan suomen kielessä kuitenkin lähes synonyymisiksi (Kolehmainen 2014: 18).

Kielenohjailun perimmäisenä tarkoituksena on kielen normittaminen eli standardointi. Tällä tarkoitetaan, että kielenkäyttäjät voi tukeutua kielenkäyttöä koskeviin päätöksiin kohdatessaan jonkin kielenkäytön ongelman. (Kolehmainen 2014: 19.) Osmo Ikola (1985) on kirjoittanut Kielikelloon artikkelin kielen normittamisen merkityksestä. Suomen kieli on kokonaisuudessaan suuri joukko toisistaan eroavia kielimuotoja ja murteita. Tästä syystä on välttämätöntä normittaa yleiskieli eli sellainen kielimuoto, joka on yhdenvertaisesti kaikkien kielenkäyttäjien ymmärrettävissä ja käytettävissä. (Ikola 1985.) Kielenhuollon avulla onkin tarkoitus hillitä eri kielellisten rakenteiden variaatiota asiantyylisissä teksteissä (Nikanne & Paulsen 2020: 767). Kielen normituksen ja kielenhuollon ensisijaisia kohteita ovat kirjoitettu kieli ja sille läheinen virallisuonteinen julkinen puhekieli (Sajavaara 2000: 68). Sajavaaran (2000: 69) mukaan etenkin sähköisissä viestimissä käytetty kieli on usein puhekielisempää ja ilmaukset arkisempia. Sen vuoksi onkin

otollista tutkia norminvastaisen ilmiön esiintymistä esimerkiksi erilaisten keskustelupalstojen kielessä kuten kandidaatintutkielmassani teenkin.

Kielenkäytön normit ovat sääntöjä, ohjeita ja suosituksia, joilla kielenkäyttäjälle selviää, onko jokin ilmaus yleiskielen mukainen vai vastainen. Kielenhuollon normit eli oikeakielisyysnormit koskevat pääasiassa muodollista kirjoitettua kieltä. Ne ovat useimmiten keinotekoisia eivätkä niinkään kieliyhteisössä vallitsevia. (Mäntynen 1996: 504.) Kieltä normitetaan siis paljon tietoisin päätöksin, mutta suurin osa normeista muodostuu tiedostamatta. Tällaisia tiedostamattomasti muodostuneita kielen omia normeja kutsutaan luonnollisiksi normeiksi. Luonnolliset normit ovat siis osa kielen perusrakennetta, ja äidinkielenpuhujat omaksuvat ne automaattisesti. (Kolehmainen 2014: 19–20.) Se, että ajan adverbia *lähiaikoina* tulee käyttää yleiskielessä vain tulevaan viitattaessa, on tällainen luonnollinen normi. Luonnolliset normit vaikuttavat ennen kaikkea arkisessa puhutussa kielessä (Mäntynen 1996: 504–505), joten näin ollen ne näkyvät myös tutkimassani internetin kielessä, jota onkin luonnehdittu kirjoitetuksi puheeksi (*written speech*) (Crystal 2006: 26–27).

Kielioppaiden tarkoituksena on helpottaa kirjoittajien työtä antamalla yksiselitteisiä ohjeita norminmukaiseen kielenkäyttöön. Tutkimaani ajan adverbia *lähiaikoina* käsitellään useissa kielioppaissa. Esimerkiksi Uudessa kielioppaassa (Itkonen & Maamies 2011: 239) sanan *lähiaika* kerrotaan viittavan tulevaisuudessa lähellä olevaan aikaan. On myös erikseen painotettu, ettei *lähiaikoina*-ilmausta tule käyttää menneeseen viitattaessa (Itkonen & Maamies 2011: 239). Myös Uutta kieliopasta edeltäneessä Kielioppaassa (Itkonen 1988: 247) *lähiaika* kuvataan samalla tavalla. *Lähiaika* määritellään tulevaisuudessa lähellä olevaksi ajaksi, ja *lähiaikoina*-ilmauksen tehtävänä on ainoastaan tulevaan viittaminen (Itkonen 1988: 247).

Myös Nykysuomen käsikirjassa (Ikola 1991: 357) *lähi*-alkuisten ilmausten kerrotaan viittaavan tulevaan aikaan. Hakemistossa esitellään kuitenkin *lähi*-alkuiset yhdyssanat *lähihistoria* ja *lähimenneisyys*, joiden edusosilla viitataan menneeseen. Nykysuomen käsikirjassa (Ikola 1991: 33) käsitellään myös yleisesti ajan ilmaisemista sekä sitä, mitä sijamuotoja eri ajanilmaukset saavat. Muun muassa essiivimuotoa käytettäessä on kyse täsmällisestä ajanilmauksesta. Esimerkkeinä mainitaan ajanilmaukset *tämän kuun kolmantena päivänä*, *huomenna*, *jouluna*, *sunnuntaina* ja *ensi vuonna*. (Ikola 1991: 33.)

Tutkimani *lähiaikoina*-ilmaus on myös essiivimuotoinen, joskaan ei kovin täsmällinen ajankohdan ilmaus.

Myös Kielenhuollon käsikirjan (Iisa, Piehl & Oittinen 2002: 230) mukaan *lähiaikoina*-ilmauksella viitataan tulevaisuuden tapahtumiin eikä sitä tule käyttää jo tapahtuneesta. Samoin kuin Nykysuomen käsikirjassa (Ikola 1991: 357) myös Kielenhuollon käsikirjassa (Iisa ym. 2002: 230) mainitaan, että menneeseen viittaavissa yhdyssanoissa *lähi*-alkua voi käyttää vain, mikäli yhdyssanan edusosa viittaa menneisyyteen. Esimerkkinä tästä on jälleen yhdyssana *lähimenneisyys* (Iisa ym. 2002: 230).

Useat kielioppaat käsittelevät *lähiaikoina*-ilmausta tai *lähi*-alkuisia yhdyssanoja lähestulkoon samalla tavalla. Määritelmät eivät myöskään ole muuttuneet vuosikymmenten aikana. Tästä syystä onkin tarpeen tutkia, miksi ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastaista käyttöä esiintyy runsaasti, vaikka kielioppaat ovat yksimielisiä ilmauksen käytöstä.

2.2. Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimusmenetelmänä käytän laadullista aineistopohjaista kielentutkimusta, koska haluan tarkastella tutkimaani kielenkäytön ilmiötä aineistossa kokonaisvaltaisesti. Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus soveltuu hyvin sellaisten ilmiöiden tutkimiseen, joita on tutkittu aiemmin vain vähän tai ei ollenkaan. Harvinaisempien ilmiöiden tai rakenteiden esiintymistä on mahdollista tutkia kattavasti suuremmastakin aineistosta. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 415–419.)

Olen kerännyt tutkimusaineistoni Kielipankin konkordanssihakuohjelman eli Korpin Ylilauta-keskustelufoorumin korpuksesta. Korpus on kerätty Ylilaudan keskustelufoorumilta vuosina 2012–2014, ja se sisältää kaiken kaikkiaan 26 869 417 sanaa. Koska olen havainnut tutkimani ilmiön esiintyvän yleisimmin puhekielisissä konteksteissa, ja keskustelupalstojen kieli on useimmiten vahvan puhekielistä, niin sanottua kirjoitettua puhetta (Crystal 2006: 26–27), on luontevaa kerätä aineistoa esimerkiksi Ylilauta-foorumin kaltaiselta alustalta. Vaikka keskustelupalstoilla käytetyssä kielessä ei noudateta yhtä tarkasti yleiskielen rakenteita kuin monissa muissa kirjoitetun kielen muodoissa, on se silti selkeämpää ja suoraviivaisempaa kuin arkipäiväinen puhuttu kieli (Crystal 2006: 152).

Valitsin aineistonkeruuseen Ylilauta-korpuksen myös sen suppeuden vuoksi, koska pystyn käsittelemään kandidaatintutkielmassani kaikki *lähiaikoina*-tapaukset yhden korpuksen sisältä. Esimerkiksi Korpin Suomi24-keskustelupalstan korpuksesta ”sana sisältää *lähiaikoina*” -haulla sain 53 268 hakutulosta. Jos olisin valinnut Suomi24-korpuksen, olisin joutunut rajaamaan aineistosta otoksen, jota tutkin. Koska norminvastaiset *lähiaikoina*-adverbin käyttötapaukset tulee poimia joka kontekstista erikseen, on järkevää valita suppeampi aineisto, jotta on mahdollista käsitellä tarkasti kaikki esiintymät.

Olen käyttänyt Korpin laajennetun haun ”sana sisältää” -vaihtoehtoa. Hakusanana käytin tutkimaani ajan adverbia *lähiaikoina*. Haussa olisi voinut käyttää myös muita *lähi*-alkuisia ajan adverbeja, kuten *lähipäivinä*, *lähiviikkoina*, *lähikuukausina* ja *lähivuosina*, mutta kandidaatintutkielman suppeuden vuoksi olen rajannut aineistoni koskemaan pelkästään adverbia *lähiaikoina*. Olen samaistanut haussa pien- ja suuraakkoset, jotta *lähiaikoina*-ilmaus voi esiintyä missä kohdassa virkettä hyvänsä ja millä tahansa kirjoitusasulla kirjoitettuna. Käytän Korpin ”sana sisältää” -hakuvaihtoa, koska haluan ottaa haussa huomioon myös *lähiaikoina*-adverbin mahdolliset liitepartikkelilliset muodot, kuten *lähiaikoinakin* tai sen puhekielisemmän vastineen *lähiaikoinaki*. Puhekielisyytensä vuoksi *lähiaikoinaki*-muoto voisi esiintyä Ylilauta-foorumilta kerätyssä aineistossa.

”Sana sisältää *lähiaikoina*” -haulla sain yhteensä 435 hakutulosta. Korpuksessa toistuu moni kommentti kaksi kertaa tai useammin. Tämä johtuu siitä, että Ylilauta-foorumilla toisen kirjoittajan kommenttiin vastatessa on tavallista kopioida se osaksi omaa kommenttia. Tästä syystä olen joutunut mekaanisesti karsimaan aineistostani tällaiset toistuvat tapaukset, jotta suhdeluku norminmukaisten ja norminvastaisten tulosten välillä ei häiriinny. Karsimisen jälkeen aineistooni jäi 262 tapausta.

”Sana sisältää *lähiaikoina*” -haku tuotti 3 tulosta, joissa on käytetty *-kAAn*-liitepartikkelillista muotoa *lähiaikoinakaan*. *-kin*-liitepartikkelillista muotoa *lähiaikoinakin* tai sen puhekielistä vastinetta *lähiaikoinaki* ei aineistostani kuitenkaan löytynyt. Kaikissa *-kAAn*-liitepartikkelillisissa tapauksissa *lähiaikoina*-adverbia on käytetty norminmukaisesti eli tulevaan viitattaessa.

Kaiken kaikkiaan 98 tapausta 262:sta vaikutti ensisilmäilyllä norminvastaisilta. Näistä tapauksista 95 on yksitulkintaisesti norminvastaisia. Norminvastaisten tapausten

joukkoon lukeutuu kuitenkin tapauksia, jotka ovat joko monitulkintaisia tai mahdottomia tulkita. Norminvastaisista tapauksista 2 on kaksitulkintaisia eli tietyllä tavalla tulkittuna ne voivat kuulua aineistooni. Näitä tapauksia käsittelem tarkemmin luvussa 3.2. (ks. esimerkit (19) ja (20)).

Aineistoni 98:sta norminvastaiseksi tulkittavasta tapauksesta esimerkki (1) on sellainen, jonka jouduin rajaamaan pois aineistostani sen tulkinnan mahdottomuuden vuoksi. Hahmottamista helpottaakseni olen alleviivannut esimerkistä (1) ajan adverbini *lähiaikoina*.²

- (1) *Olen vastuuntuntoinen ihminen ja aloitan kuvalla sekä listauksella: >Siirtoikkunan kalojen karkoitus >Tahmeat otteet valioliigassa lähiaikoina >Abujen riehaantuminen (tässä tosin polte on sisäistä enkä ole antanut sen näkyä kovinkaan paljoa) tiedän että joillakin on jo toinen tuubi menossa mutta ei anneta sen häiritä.*

Esimerkkiä (1) on mahdoton tulkita, koska se ei sisällä *lähiaikoina*-adverbini yhteydessä mitään persoonamuotoista verbiä. Kokonaisuudessaankaan esimerkki (1) ei sisällä mitään verbiä, jonka avulla voisi päätellä tapauksen aikasuhdetta. Esimerkki (1) on listaus, joka sisältää substantiivit *karkoitus* (merkityksessä 'karkotus' tai 'kartoitus'), *otteet* ja *riehaantuminen*, joilla kullakin on substantiivilausekkeessa laajennuksia. *Lähiaikoina*-adverbi on aikaa ilmaisevana adverbialimäärityksenä (VISK 2008 § 562) substantiivilausekkeelle [*tahmeat otteet*], mutta verbittömyyden takia on mahdotonta päätellä, halutaanko adverbilla viitata tulevaan vai menneeseen.

Esimerkkitapauksen (1) pois rajaamisen jälkeen aineistooni jää siis yhteensä 261 *lähiaikoina*-tapauksia, joista 95 on yksitulkintaisesti norminvastaisia ja 2 kaksitulkintaisia tapauksia. Käsittelem aineistooni lukeutuvia tapauksia luvussa 3.

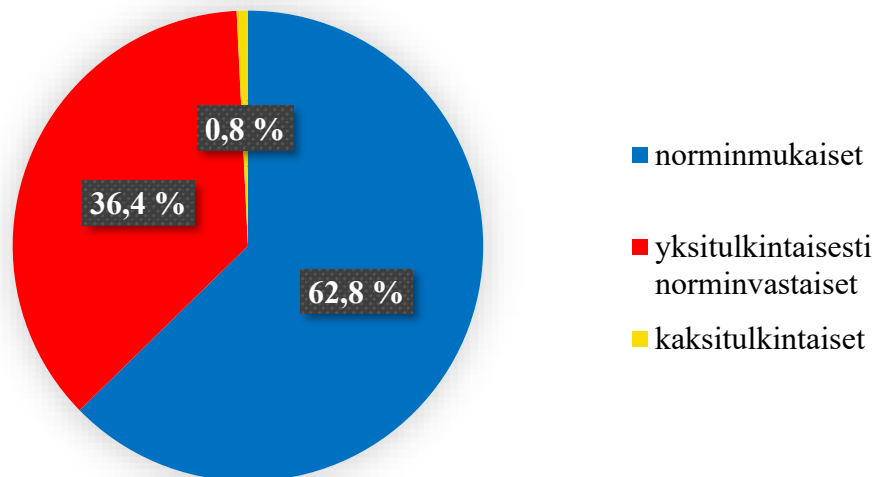
² Käytän tätä menettelyä myös tutkielmani seuraavissa luvuissa, kun esittelen aineistoni esimerkkitapauksia. Lisäksi seuraavien lukujen aineistoesimerkeistä olen lihavoivnut ne **persoonamuotoiset verbit**, joiden yhteydessä *lähiaikoina*-adverbi esiintyy.

3. ANALYYSI

Analysoin aineistoani tutkimuskysymysteni valossa kahdesta näkökulmasta. Luvussa 3.1. haluan selvittää ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastaisen eli menneeseen viittaavan käytön yleisyyttä aineistossani. Luvussa 3.2. käsitelen norminvastaisen käytön kielellisiä konteksteja eli aikamuotoja ja verbejä. Luvussa 3.3. käsitelen verbit, joiden yhteydessä *lähiaikoina*-adverbien norminvastaista käyttöä aineistossani esiintyy. Luku 3.4. on analyysin yhteenvetoluku.

3.1. *Lähiaikoina*-adverbien norminvastaisen käytön yleisyys aineistossa

Ensimmäisellä tutkimuskysymykselläni haluan selvittää, kuinka yleistä ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastainen käyttö on. Olen jakanut aineistoni 261 *lähiaikoina*-tapauksesta norminmukaisiin ja norminvastaisiin. *Lähiaikoina*-adverbien norminvastaisen käytön yleisyyttä aineistossani havainnollistan kuvion 1 avulla. Kuviossa 1 sininen lohko kuvaa aineistoni norminmukaisia tapauksia, punainen yksitulkintaisesti norminvastaisia ja keltainen kaksitulkintaisia tapauksia.

KUVIO 1. *Lähiaikoina*-adverbien norminmukaisuus ja norminvastaisuus aineistossani.

Kuvio 1 havainnollistaa, että aineistoni 261 tapauksesta 164 (62,8 %) on norminmukaisia (esimerkki (2)), 95 (36,4 %) yksitulkintaisesti norminvastaisia (esimerkki (3)) ja 2 (0,8 %) kaksitulkintaisia tapauksia (ks. luku 3.2). Norminmukainen käyttö on siis

aineistossani yleisempää, mutta kuitenkin yli kolmasosa aineistoni *lähiaikoina*-tapauksista on norminvastaisia.

- (2) ***Tulet lähiaikoina saamaan*** konkreettisia vastauksia Jumalalta ja pääset oikealle tielle.
- (3) *Tässä kuitenkin kappale joka on iskenyt lähiaikoina eniten.*

Aineistoni norminvastaisen käytön tapauksista useimmat ovat hyvin samankaltaisia ja esiintyvät samankaltaisissa konteksteissa kuin esimerkit, joita aiemmin mainitsemisani kielioppaissa (ks. luku 2.1.) on esitetty. Kielenhuollon käsikirjassa (Iisa ym. 2002) *lähiaikoina*-ilmauksen norminvastaisesta käytöstä on esimerkki (4) ja Uudessa kielioppaassa (Itkonen & Maamies 2011) esimerkki (5). Sivulan (1971) Virittäjään kirjoittamassa artikkelissa *lähi*-alkuisten ajanilmausten norminvastaisesta käyttöä edustavat esimerkit (6) ja (7).

- (4) *EI: Minä olen lähiaikoina opiskellut englantia. VAAN: – viime aikoina –.* (Iisa ym. 2002: 230.)
- (5) *Ei: lähiaikoina [par. viime aikoina] ei ole kuulunut kummempia* (Itkonen & Maamies 2011: 239).
- (6) *Lähipäivinä on tehty hätkähdyttäviä havaintoja mm. Lahden ympäristön jätevedet keräävällä Vesijärvellä* (Sivula 1971: 441).
- (7) *Erityisesti lähivuosina on vilkkaasti keskusteltu ylioppilaskirjoituksista* (Sivula 1971: 441).

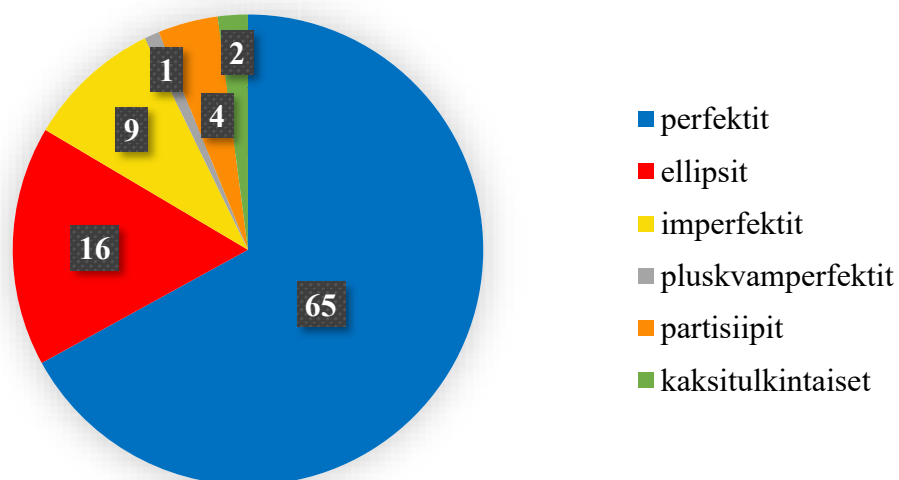
Kielioppaiden esimerkit (4) ja (5) ovat yksinkertaistempia ja niissä aikamuotona on lähes poikkeuksetta perfekti. Sivulan (1971: 441) mainitsemat esimerkit (6) ja (7) kuvaavat *lähi*-alkuisten adverbien käyttöä autenttisesti, koska niitä ei ole tarkoituksella tehty juuri norminvastaisuutta ilmentäviksi esimerkeiksi kuten kielioppaissa. Myös aineistoni tapauksissa *lähiaikoina*-adverbin norminvastainen käyttö on monipuolisempaa ja autenttista, koska sitä esiintyy useammissa menneeseen viittaavissa konteksteissa. Näitä käsitelen tarkemmin luvuissa 3.2. ja 3.3.

3.2. Norminvastaisen käytön ja aikamuotojen yhteys

Toisella tutkimuskysymykselläni haluan selvittää, millaisissa kielellisissä konteksteissa ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastaista käyttöä esiintyy aineistossani. Tarkastelen erityisesti aikamuotoja, joiden yhteydessä menneeseen viittaavaa käyttöä esiintyy. Koska ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastaista käyttöä on sillä menneeseen viittaaminen (Iisa ym. 2002: 230; Itkonen & Maamies 2011: 239), on helposti pääteltävissä, että norminvastaista käyttöä esiintyy juuri mennyttä aikaa ilmaisevien tempusten yhteydessä.

Olen luokitellut norminvastaiset tapaukset aikamuotojen perusteella imperfekteihin, perfekteihin, pluskvamperfekteihin sekä *olla*-apuverbittömiin liittotempusten ellipsimuotoihin. Lisäksi esitän aineistoni norminvastaisia tapauksia, joissa *lähiaikoina*-adverbia on käytetty partisiippilausekkeen laajenuksena. Luvun lopussa käsittelen myös aineistoni kaksitulkintaiset *lähiaikoina*-tapaukset ja esitän, millä tavoin niiden kaksitulkintaisuus ilmenee.

Havainnollistan *lähiaikoina*-adverbien norminvastaisen käytön kielellisiä konteksteja aineistossani kuvion 2 avulla. Kuviossa 2 sininen lohko kuvaa perfektejä, punainen *olla*-apuverbittömiä ellipsitapauksia, keltainen imperfektejä, harmaa pluskvamperfektejä, oranssi partisiippeja ja vihreä kaksitulkintaisia *lähiaikoina*-tapauksia. Esitän kuviossa 2 aineistoni norminvastaiset tapaukset ja niiden kielelliset kontekstit prosenttiluvun sijaan niiden lukumäärän mukaan, koska puhun myös jatkossa tapausten lukumäärästä.

KUVIO 2. Aineistoni norminvastaiset ja kaksitulkintaiset *lähiaikoina*-tapaukset.

Kuvio 2 havainnollistaa, että aineistoni 97:stä norminvastaisesta *lähiaikoina*-tapauksesta 65 on tempukseltaan perfektejä, 16 *olla*-apuverbittömiä ellipsejä, 9 imperfektejä, 1 pluskvamperfekti, 4 partisiippeja ja 2 kaksitulkintaisia tapauksia. Esitän kaksitulkintaiset tapaukset kuviossa 2 siitä syystä, että tietyllä tavalla tulkittuna ne voivat olla norminvastaisia eli näin ollen kuulua aineistooni. Seuraavaksi käyn läpi aineistoni norminvastaisia tapauksia kuvion 2 jaottelun mukaisesti ja havainnollistan, millä tavoin tapauksien norminvastaisuus ilmenee.

Kuten kielioppaiden (Iisa ym. 2002: 230; Itkonen & Maamies 2011: 239) norminvastaista käyttöä kuvaavissa esimerkeissä (esimerkit (4) ja (5)), myös aineistossani *lähiaikoina*-adverbin norminvastaista käyttöä esiintyy eniten perfektin yhteydessä. Aineistoni norminvastaisista tapauksista 65 on tempukseltaan perfektejä (esimerkit (8–10)). Esimerkeistä (8–10) voi huomata, että aineistossani esiintyy morfologisesti hyvin monenlaisia perfektitapauksia. Perfektejä esiintyy niin aktiivissa (esimerkit (8) ja (9)) kuin passiivisakin (esimerkki (10)). Lisäksi aineistostani löytyy sekä myönteisiä (esimerkit (9) ja (10)) että kielteisiä (esimerkki (8)) perfektitapauksia. Myös perfektitapausten persoonamuodoissa on vaihtelua. Kaikki persoonamuodot ovat edustettuna aineistoni perfektitapauksissa, mutta yleisimpiä ovat yksikön 1. ja 3. persoona.

- (8) *Varmaan kun **en** paljoo **ole ollut** narsistien kanssa tekemisissä lähiaikoina.*
- (9) *Niin joo ja Itella **on** vissiin **hukannut** ihan saatanasti postia lähiaikoina.*
- (10) *Venäjäällä **on** lähiaikoina **kehitetty** kaikenlaista.*

Aineistossani esiintyy 16 tapausta, joissa *olla*-apuverbi on jätetty pois elliptisesti (esimerkit (11) ja (12)). Esimerkissä (11) pois jätetyn *olla*-apuverbin tempusta ei ole olennaista tulkita, koska pelkkä infiniittinen pääverbi riittää ilmaisemaan, että tapaus on menneeseen viittaava. Esimerkissä (12) elliptisyys taas ilmenee siten, että kahdesta rinnasteisesta lauseesta ensimmäisessä on verbi *en ole havainnut*. Tästä syystä jälkimmäisessä lauseessa pelkkä infiniittiverbi *päässyt* riittää, eikä *olla*-apuverbiä tarvitse toistaa. Näin rinnasteisilla lauseilla on yhteinen finiittinen apuverbi *olla*. (VISK 2008 § 1186–1187.) Rinnastuksen symmetrian vuoksi *olla*-apuverbi olisi kuitenkin periaatteessa syytä toistaa, sillä se on eri persoonamuodossa kuin päälauseen *olla*-verbi. Esimerkin (12) sivulauseen *olla*-apuverbittömän ellipsimuodon tempuksen voi kuitenkin tulkita samaksi kuin päälauseessa.

- (11) *Tämä siis virallinen linjaus, ilmeisesti ihan lähiaikoina tullut uudistukset linjauksiin.*
- (12) *Itse en mitään vihamielisyyttä ole havainnut ja muutama uusi tyyppi **pääs-**syt porukkaan hyvin sisään lähiaikoina.*

Norminvastaisista tapauksista 9 on tempukseltaan imperfektejä (esimerkit (13) ja (14)). Perfektien tapaan myös imperfektitapauksissa esiintyy vaihtelua muun muassa persoonamuodoissa. Lisäksi imperfektejä on aineistossani niin myönteisenä (esimerkki (13)) kuin kielteisenäkin (esimerkki (14)). *Lähiaikoina*-adverbi merkityksessä 'viime aikoina' on epätyypillinen valinta imperfektin yhteydessä käytettäväksi, sillä imperfektin yhteydessä käytetään tyypillisesti johonkin tiettyyn ajankohtaan viittaavia ilmauksia, kuten *eilen* tai *viime vuonna*. Puolestaan perfektin yhteyteen sopii tyypillisesti epämääräisempi aikamäärite, jollainen *lähiaikoina* (merkityksessä 'viime aikoina') on. (VISK 2008 § 1539.)

- (13) *Tossa uusimmat kengät jotka **ostin** lähiaikoina sisäkengiks.*
- (14) ***Eikö** joku tällainen pilvi tallennuspalvelu lähiaikoina laittanut palvelunsa maksulliseksi ja vaati käyttäjiltä rahaa saadakseen kuvat ladattua itselleen?*

Aineistossani esiintyy yksi poikkeuksellinen *lähiaikoina*-tapaus (esimerkki (15)), joka sisältää imperfektimuotoisen verbin, mutta on kuitenkin tulevaan viittaava eli norminmukainen. Ison suomen kieliopin mukaan etenkin keskusteluissa imperfektiä voidaan käyttää tietyissä tapauksissa preesensin sijaan, jolloin se ei viittaa puhtaasti aikaan. Puhujan näkökulma on siis samanaikaisesti sekä menneessä että menemättömässä ajassa. Tavallisesti aikomista tai ajattelemista kuvaavia verbejä voidaan käyttää tällä tavalla imperfektimuotoisesti. (VISK 2008 § 1532.) Esimerkin (15) *meinata*-verbi viittaa juuri aikomiseen.

- (15) *Itse **meinasin** lähiaikoina aloittaa PEgymin newbie rutinella.*

Pluskvamperfekti on aineistoni harvinaisin aikamuoto, sillä esimerkki (16) on aineistoni ainoa pluskvamperfektitapaus. *Lähiaikoina*-adverbin käyttöä pluskvamperfektin yhteydessä on siis lähes mahdotonta tutkia aineistoni sisällä, koska aineistostani ei löydy muita samaan kategoriaan kuuluvia tapauksia.

- (16) *Luin sitten juttuja ja veikkasin, että se on turvonnut imusolmuke koska **olin ollut** flunssassa lähiaikoina.*

Norminvastaisista tapauksista 4:ssä *lähiaikoina*-adverbi on partisiippilausekkeen laajenuksena (esimerkit (17) ja (18)). Aineistossani esiintyvistä partisiipeista 3 on NUT-partisiippeja (*tullut, tapahtunut, ilmestynyt*) ja 1 TU-partisiippi (*remontoitu*). Esimerkissä (17) norminvastaisuus näkyy siten, että NUT-partisiippi ilmaisee aiemmin tapahtunutta ja loppuun vietyä tilannetta. *Lähiaikoina*-adverbi on siis partisiippilausekkeen [*lähiaikoina ilmestyneitä*] laajennuksena. Norminmukainen muoto kyseiseen kontekstiin olisi aktiivin VA-partisiipin muoto *ilmestyviä*, joka ilmaisee tilanteen päättymättömyyttä. (VISK 2008 § 522.)

- (17) *Osaisko joku suositella lisää lähiaikoina ilmestyneitä oikeasti hyviä ja painostavia kauhuleffoja?*

Esimerkissä (18) *lähiaikoina*-adverbi esiintyy laajennuksena TU-partisiippilausekkeessa [*lähiaikoina remontoitunut*], joka on NUT-partisiipin passiivinen vastine. Norminmukainen muoto kyseiseen kontekstiin olisi passiivin VA-partisiipin muoto *remontoitavat*, joka ilmaisee kontekstista riippuen joko meneillään olevaa, tulevaa tai ajankohtaan sitomattomaa tilannetta (VISK 2008 § 524). Tulevaan viittaavan ajan adverbin *lähiaikoina* yhteydessä käytettynä passiivin VA-partisiipin muoto *remontoitavat* ilmaisisi siis tulevaa tilannetta.

- (18) *Kertokaas tietäjät että minkä yksikön kasarmit on Vekaralla kaikkein uusimmat/lähiaikoina remontoitunut?*

Kuten kuvioista 1 ja 2 selviää, aineistoni sisältää 2 kaksitulkintaista *lähiaikoina*-tapausta (esimerkit (19) ja (20)). Esimerkissä (19) niin tulevaan kuin menneeseen viittaava käyttö on mahdollista. Jos *lähiaikoina*-adverbin ajatellaan kuuluvan osaksi substantiivilauseketta [*Unkarin kohtelusta lähiaikoina*], on adverbin käyttö norminvastaista. Lauseke hahmottuu siis merkityksessä 'Unkarin viimeaikainen kohtelu', minkä vuoksi *lähiaikoina*-adverbille menneeseen viittaava merkitys on mahdollinen. Esimerkistä (19) kaksitulkintaisen tekee se, että siinä *nähdä*-verbi on passiivin preesensissä, ja *lähiaikoina*-adverbi voidaan tulkita *nähdä*-verbin laajennukseksi. Tällä tavoin tulkittuna kirjoittaja puhuisi niin sanotusti Unkarin lähitulevaisuuden kohtelusta, ja mikäli tulkinta on tämä, on *lähiaikoina*-adverbin käyttö esimerkissä (19) norminmukaista.

- (19) *Pätee myös poliittiseen linjaan, kuten Unkarin kohtelusta lähiaikoina **nähdään**.*

Esimerkissä (20) kaksitulkintaisuutta aiheuttaa se, että *lähiaikoina*-adverbin käyttö voi olla sekä norminmukaista että norminvastaista riippuen siitä, liittyykö *lähiaikoina*-ilmaus päälauseeseen vai sivulauseeseen. Havainnollistan esimerkin (20) kaksitulkintaisuutta kahdella omalla esimerkilläni (21a) ja (21b), joissa olen lisännyt pilkut lauseisiin siten, että merkitysero ilmenee. Lisäksi olen lihavoinut verbit, joihin *lähiaikoina*-adverbi kussakin esimerkissä liittyy.

- (20) ***Voit** tietysti **postata** jotkut itkupotkuraivarit mitkä Nyysölä **on vetänyt** tässä lähiaikoina?*

Esimerkissä (21a) *lähiaikoina*-adverbi on osa päälausetta ja relatiivinen sivulause *mitkä Nyysölä on vetänyt* on sijoitettu kiilamaisesti keskelle päälausetta. Tällainen kiinteän rakenteen hajottaminen vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista (KOb). Tällä tavalla tulkittuna esimerkki (21a) on siis norminmukainen, koska *lähiaikoina*-adverbi on laajennus verbiketjulle *voit postata*, joka on tempukseltaan preesensissä. Esimerkissä (21b) *lähiaikoina*-adverbi on puolestaan täydennyksenä verbin liittomuodolle *on vetänyt*, joka on tempukseltaan perfektimuotoinen. Näin tulkittuna esimerkissä (21b) *lähiaikoina*-adverbin käyttö on norminvastaista.

- (21a) ***Voit** tietysti **postata** jotkut itkupotkuraivarit, mitkä Nyysölä **on vetänyt**, tässä lähiaikoina?*
 (21b) ***Voit** tietysti **postata** jotkut itkupotkuraivarit, mitkä Nyysölä **on vetänyt** tässä lähiaikoina?*

3.3. Norminvastaisen käytön ja verbien yhteys

Tutkielmassani haluan myös selvittää, liittyykö *lähiaikoina*-adverbin norminvastainen käyttö joihinkin tiettyihin leksikaalisiin konteksteihin. Tätä tutkin tarkastelemalla verbejä, joiden yhteydessä norminvastaista käyttöä aineistossani esiintyy. Olen koonnut taulukoon (ks. liite) kaikki verbit, joiden yhteydessä *lähiaikoina*-adverbia on käytetty aineistossani norminvastaisesti. Taulukko havainnollistaa, kuinka monta kertaa ja missä verbinmuodoissa kukin verbi aineistossani esiintyy. Esitän taulukossa perfektit ja *olla*-

apuverbittömät ellipsit samassa sarakkeessa siitä syystä, että ellipsitapaukset ovat intuitiivisimmin tulkittavissa perfektimuotoisiksi.

Kiinnitän tässä luvussa huomiota erityisesti niihin verbeihin, joiden käyttö syystä tai toisesta erottuu taulukosta. Taulukosta ilmenee, että norminvastaisesti käytetty *lähiaikoina*-adverbi esiintyy aineistossani yhteensä 67 verbin yhteydessä. Suurin osa verbeistä esiintyy aineistossani kuitenkin vain kerran tai kahdesti. Tästä voidaan päätellä, että *lähiaikoina*-adverbin norminvastaisella käytöllä ei juurikaan ole yhteyttä mihinkään tiettyihin verbeihin.

Norminvastaisesti käytetty *lähiaikoina*-adverbi esiintyy aineistossani useimmiten verbien *olla* ja *tulla* kanssa. Suomen kielen taajuussanaston (Saukkonen, Haipus, Niemikorpi & Sulkala 1979: 41) mukaan *olla* ja *tulla* ovat kuitenkin yksiä suomen kielessä yleisimmin esiintyvistä verbeistä niissä aineistoissa, joista sanojen käytön taajuustiedot on kerätty. Suomen kielen taajuussanasto sisältää taajuustietoja kaunokirjallisuuden kielestä, radio- ja lehtikielestä sekä tietokirjallisuuden kielestä 1960-luvulta (Saukkonen ym. 1979: 7). *Olla*-verbi on sanojen yleisyyttä kuvaavassa järjestysluettelossa sijalla 1 ja *tulla*-verbi sijalla 16 (Saukkonen ym. 1979: 41). Sitä, miksi *lähiaikoina*-adverbin norminvastaista käyttöä esiintyy aineistossani eniten *olla*- ja *tulla*-verbien yhteydessä, voidaan siis perustella sillä, että kyseiset verbit ovat suomen kielessä muutenkin hyvin taajaan käytettyjä.

Toinen mielenkiintoinen huomio verbeistä on aineistossani yhden kerran perfektimuotoisena esiintyvä yhdysverbi *peppukipuuntua*. Sitä havainnollistaa esimerkki (22).

(22) *Kännykällä postaan töistä mutta nyt täytyy myöntää että olen jopa **peppukipuuntunut** lähiaikoina, en tiedä mistä se johtuu.*

Tällaiset *peppukipuuntua*-verbin tapaiset tilapäiset yhdysverbit ovat sävyiltään tyypillisesti leikillisiä ja tyyliväritteisiä (VISK 2008 § 431). Tilapäismuodosteiset yhdysverbit eivät todennäköisesti vakiinnu kieleen, vaan ovat luonteeltaan vahvasti kontekstisidonnaisia. Rakenteeltaan tilapäismuodosteet muotoutuvat siten, kuinka kielenkäyttäjät katsovat parhaaksi tiivistää informaatiota yhdyssanoihin. (Tyysteri 2015: 114.)

3.4. Yhteenveto

Analyysini osoittaa, että aineistoni 261:stä *lähiaikoina*-tapauksesta 95 on yksitulkintaisesti norminvastaisia ja 2 kaksitulkintaisia tapauksia. Norminvastaisuuden osuus aineistossani on siis yli kolmasosa. Aineistoni norminvastaisista *lähiaikoina*-tapauksista perfektejä on 65, *olla*-apuverbittömiä ellipsejä 16, imperfektejä 9, pluskvamperfektejä 1 ja partisiippeja 4. Selkeästi eniten *lähiaikoina*-adverbin norminvastaista käyttöä esiintyy siis perfektin yhteydessä.

Norminvastaisesti käytetty *lähiaikoina*-adverbi esiintyy aineistossani yhteensä 67 eri verbin yhteydessä. Tätä havainnollistaa taulukko (ks. liite). Suurin osa verbeistä esiintyy aineistossani vain yhdessä tai kahdessa *lähiaikoina*-tapauksessa. Taulukon mukaan eniten *lähiaikoina*-adverbin norminvastaista käyttöä esiintyy verbien *olla* ja *tulla* yhteydessä. *Olla* ja *tulla* ovat kuitenkin yksiä yleisimpiä suomen kielen verbejä (Saukkonen ym. 1979: 41), minkä vuoksi *lähiaikoina*-adverbi esiintyy aineistoni verbeistä eniten juuri niiden yhteydessä.

Näistä seikoista voidaan siis päätellä, että *lähiaikoina*-adverbin norminvastainen käyttö aineistossani ei ole juuri millään tavalla sidoksissa mihinkään tiettyihin verbeihin. Aikamuodoissa puolestaan on hyvin selkeä keskittymä perfektiin. Näin ollen *lähiaikoina*-adverbin norminvastainen käyttö voidaan nähdä aikamuotosidonnaisena. *Lähiaikoina*-adverbi esiintyy eniten aineistoni perfektitapauksissa, sillä perfektin yhteydessä käytetään tyypillisesti epämääräisempiä aikamääritteitä (VISK 2008 § 1539), jollainen myös *lähiaikoina* merkityksessä 'viime aikoina' on.

4. PÄÄTÄNTÖ

Tutkin kandidaatintutkielmassani ajan adverbien *lähiaikoina* menneeseen viittaavaa eli norminvastaista käyttöä. Tarkoitukseni oli selvittää, kuinka yleistä *lähiaikoina*-adverbien norminvastainen käyttö on ja millaisissa kielellisissä konteksteissa norminvastaista käyttöä esiintyy. Tässä luvussa käyn läpi tutkimukseni keskeisimmät tulokset ja esittelen mahdollisuuksia aiheen jatkotutkimukselle.

Keräsin tutkimusaineistoni Kielipankin konkordanssihakuhjelman eli Korpin Ylilautakeskustelufoorumin korpuksesta. Korpin ”sana sisältää *lähiaikoina*” -haulla sain 435 hakutulosta, joista karsin ensin aineistossa useamman kerran toistuvat tapaukset. Karsimisen jälkeen aineistooni jäi 262 tapausta, jotka jaottelin norminmukaisiin ja norminvastaisiin tapauksiin. Jouduin rajaamaan aineistostani pois 1 tapauksen sen tulkinnan mahdottomuuden vuoksi (ks. luku 2.2.). Aineistooni jäi siis yhteensä 261 *lähiaikoina*-tapausta.

Ensimmäisellä tutkimuskysymykselläni halusin selvittää, kuinka yleistä ajan adverbien *lähiaikoina* norminvastainen käyttö aineistossani on. Aineistoni 261:sta *lähiaikoina*-tapauksesta norminmukaisia oli 164 (62,8 %). Yksitulkintaisesti norminvastaisia tapauksia oli 95 (36,4 %) ja kaksitulkintaisia tapauksia 2 (0,8 %). Aineistoni *lähiaikoina*-tapauksista yli kolmasosa oli siis norminvastaisia eli norminvastaisten tapausten osuus aineistossani on suuri. On otettava huomioon, että Korpin Ylilauta-korpus on laajuudeltaan melko suppea. Kuitenkin se, että yli kolmasosa aineistossani esiintyvistä *lähiaikoina*-tapauksista on norminvastaisia, on hyvin merkittävä tutkimustulos.

Toisella tutkimuskysymykselläni halusin selvittää, millaisissa kielellisissä konteksteissa eli esimerkiksi minkä aikamuotojen yhteydessä norminvastaista käyttöä aineistossani esiintyy. Norminvastaiset *lähiaikoina*-tapaukset jaottelin kielellisen kontekstin perusteella imperfekteihin, perfekteihin, pluskvamperfekteihin, *olla*-apuverbittömiin liittotempusten ellipsimuotoihin sekä partisiippeihin. Norminvastaisten tapausten yhteydessä käsitteelin myös aineistoni kaksitulkintaiset *lähiaikoina*-tapaukset, koska tietyllä tavalla tulkittuna ne voivat kuulua aineistooni. Toisen tutkimuskysymyksen kannalta keskeinen tutkimustulos on aineistoni jakauma. Aineistoni 95:stä yksitulkintaisesti norminvastaisesta tapauksesta 65 oli perfektimuotoisia eli *lähiaikoina*-adverbien norminvastaista käyttöä esiintyi aikamuodoista selvästi eniten perfektin yhteydessä. Lopuista norminvastaisista

tapauksista 16 oli *olla*-apuverbittömiä ellipsejä, 9 imperfektejä, 1 pluskvamperfekti ja 4 partisiippeja.

Toisella tutkimuskysymyksellä tarkoitukseni oli selvittää myös, esiintyykö *lähiaikoina*-adverbin norminvastaista käyttöä joidenkin tiettyjen verbien yhteydessä. Kokosin taulukoon (ks. liite) kaikki verbit, joiden yhteydessä norminvastaisesti käytetty *lähiaikoina*-adverbi aineistossani esiintyy. Verbejä oli 67, ja niistä suurin osa esiintyi aineistossani vain kerran tai kahdesti. Tästä voi päätellä, että *lähiaikoina*-adverbin norminvastainen käyttö ei liity tai rajoitu tiettyihin verbeihin. Eniten aineistossani esiintyivät verbit *olla* ja *tulla*, jotka ovat suomen kielessä muutenkin yleisesti käytettyjä verbejä (Saukkonen ym. 1979: 41).

Tutkimastani ilmiöstä on mahdollista tehdä hyvinkin monenlaista jatkotutkimusta. Teemmäni tutkimusta voisi laajentaa esimerkiksi tutkimalla muiden *lähi*-alkuisten ajan adverbien, kuten *lähipäivinä*, *-viikkoina*, *-kuukausina*, tai *-vuosina* käyttöä menneeseen viitataessa. Kandidaatintutkielman suppeuden vuoksi jouduin itse rajaamaan aineistoni koskemaan ainoastaan *lähiaikoina*-adverbia. Pelkän *lähiaikoina*-adverbinkin tutkimusta voisi laajentaa tarkastelemalla sen käyttöä esimerkiksi Korpin Suomi24-keskustelupalstan korpuksesta, joka on Ylilauta-korpusta huomattavasti laajempi. Lisäksi *lähiaikoina*-adverbin tai muiden *lähi*-alkuisten adverbien norminvastaista käyttöä voisi tutkia arkisen kielen vastapainoksi esimerkiksi asiatyylisistä teksteistä. Esimerkiksi Korpin 1990- ja 2000-luvun suomalaisista aikakaus- ja sanomalehdistä kootusta korpuksesta löytyy laajennetun haun ”sana sisältää” -vaihtoehdolla ja hakusanalla *lähiaikoina* 1 906 hakutulosta. Näiden joukossa on tapauksia, joissa *lähiaikoina*-adverbia on käytetty norminvastaisesti. Esimerkiksi Äidinkielen opetustieteen aikakauskirjasta (37/2008) löytyy esimerkki *Kuitenkin matematiikan opetuksesta on tehty lähiaikoina 18 väitöskirjaa ja vieraista kielistä vielä enemmän*, jossa *lähiaikoina*-adverbi esiintyy norminvastaisesti perfektimuotoisen verbin yhteydessä.

Tutkimukseni osoittaa, että ajan adverbin *lähiaikoina* menneeseen viittaava eli norminvastainen käyttö on aineistossani yleistä. Tutkimuksen tekeminen oli aiheellista, koska ilmiötä ei ollut aiemmin juurikaan tutkittu. Ajan adverbin *lähiaikoina* tai muiden *lähi*-alkuisten ajan adverbien menneeseen viittaavaa käyttöä on kuitenkin tarpeen tutkia vielä

lisää, sillä oma tutkimukseni rajautuu käsittelemään tapaukset pelkästä *lähiaikoina*-ad-verbista ja vain melko suppean aineiston sisältä.

LÄHTEET JA LYHENTEET

- AHLMAN, ERIK 1933: Adverbeista. – *Virittäjä* 37 s. 137–159.
- CRYSTAL, DAVID 2006: *Language and the Internet*. Toinen painos. Cambridge: Cambridge University Press.
- IISA, KATARIINA – PIEHL, AINO – OITTINEN, HANNU 2002: *Kielenhuollon käsikirja*. 5. laajennettu ja muutettu painos. Helsinki: Yrityskirjat.
- IKOLA, OSMO 1985: Kielen normittamisesta. – *Kielikello* 1/1985.
- IKOLA, OSMO 1991: *Nykysuomen käsikirja*. Kolmas uudistettu laitos. Espoo: Weilin+Göös.
- ITKONEN, TERHO 1988: *Kieliopas*. Neljäs, tarkistettu painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- ITKONEN, TERHO – MAAMIES, SARI 2011: *Uusi kieliopas*. Neljäs, tarkistettu painos. Helsinki: Tammi.
- KOa = Kielitoimiston ohjepankki. Ajanilmaukset: lähiaikoina ja viime aikoina. <http://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/238> (27.9.2022).
- KOb = Kielitoimiston ohjepankki. Pronominit: relatiivilause (muotoseikkoja). <http://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/515> (3.11.2022).
- KOIVUSALO, ESKO 1989: Lähiajat ovat edesspäin. – *Kielikello* 1/1989.
- KOLEHMAINEN, TARU 2014: *Kielenhuollon juurilla. Suomen kielen ohjailun historiaa*. Suomi 204. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2022. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. URN:NBN:fi:kotus-201433. <URL <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.11.2022.
- LUODONPÄÄ-MANNI, MILLA – OJUTKANGAS, KRISTA 2020: Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. – Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 412–441. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MÄNTYNEN, ANNE 1996: Miten normeista puhutaan – Näkökulma ja normien rajat. – *Virittäjä* 100 (4) s. 504–519.
- NIKANNE, URPO – PAULSEN, GEDA 2020: Kieliopin tutkimus ja kielioppiteoriat. – Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 749–775. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- NS = *Nykysuomen sanakirja*. Osa 3: L–N, 1954. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 67/3. URN:ISBN 978-952-7359-06-8.
- SAJAVAARA, PAULA 2000: Kielenohjailu. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 67–106. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- SAUKKONEN, PAULI – HAIPIUS, MARJATTA – NIEMIKORPI, ANTERO – SULKALA, HELENA 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. Porvoo: WSOY.
- SIVULA, JAAKKO 1971: Annettaanko töppäykset anteeksi? – *Virittäjä* 75 (4) s. 439–442.
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja*. 2022: Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 30. URN:NBN:fi:kotus-201110. ISSN 2323-3370. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.6.2022.
- SULKALA, HELENA 1981: *Suomen kielen ajan adverbien semantiikkaa*. Acta Universitatis Ouluensis, Series B Humaniora, Philologica no. 3. Oulu: Oulun yliopisto.
- TTP = Tieteen termipankki. <http://tieteentermipankki.fi/> (6.10.2022).
- TYYSSTERI, LAURA 2015: *Aamiaiskahvilasta ötökkätarjontaan. Suomen kirjoitetun yleis-kielen morfosyntaktisten yhdyssanarakenteiden produktiivisuus*. Annales Universitatis Turkuensis, Sarja C Scripta Lingua Fennica Edita, osa 408. Turku: Turun yliopisto.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. URN:ISBN:978-952-5446-35-7. <https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>. (2.12.2022).

LIITE. Verbit, joiden yhteydessä norminvastaisesti käytetty *lähiaikoina*-adverbi aineistossani esiintyy.

Verbi	Perfekti/ Ellipsi	Imper- fekti	Pluskv.	Parti- siippi	Pass. prees.	Yht.
1. ajaa	1					1
2. alkaa kiinnostamaan	2					
3. alkaa kokemaan	1					
4. alkaa tuleen 'tulemaan'	1					7
5. alkaa tuntumaan	1					
6. alkaa kiinnittää	1					
7. alkaa sykkiä	1					
8. aloittaa	2					2
9. haluttaa	1					1
10. harkita	1					1
11. helpottaa	1					1
12. hiipua	1					1
13. hukata	1					1
14. huomata	2					2
15. ilmestyä	1			1		2
16. iskeä	1					1
17. jäädä	1					1
18. katsella		1				1
19. katsoa	1					1
20. kehittää	1					1
21. kestää	1					1
22. koetella	1					1
23. laittaa		1				1
24. laskea	1					1
25. lyödä	1					1
26. lähteä		1				1
27. mennä	1					1
28. mieltyä	1					1
29. miettiä	1					1
30. murehtia	1					1
31. muuttaa	1					1
32. nostattaa	1					1
33. nousta	1					1
34. nähdä	1				1	2
35. näkyä	1	1				2
36. olla	10	1	1			12
37. onnistua	1					1
38. ostaa	1	1				2
39. pelata	2					2
40. peppukipuuntua	1					1
41. potkia	1					1
42. puhua	1					1

43. päästä	2					2
44. remontoida				1		1
45. saada	2					2
46. sijoittaa	1					1
47. soitella	1					1
48. soluttautua	1					1
49. tajuta	1					1
50. tapahtua	1	1		1		3
51. tarvita	1					1
52. tehdä	2	1				3
53. tilata	1					1
54. todeta	1					1
55. tulla	4			1		
56. tulla juostua	1					7
57. tulla kuunneltua	1					
58. tuntea	1					1
59. tuottaa	1					1
60. tutustua	2					2
61. vahata	1					1
62. vaihtua		1				1
63. valaa	1					1
64. venyttää	1					1
65. vetää	1					1
66. yleistyä	1					1
67. yrittää kehittää	1					1
Yhteensä	82	9	1	4	1	97